

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Севдалина Илиева Димитрова

ШУ „Епископ К. Преславски”, ДИКПО, Варна

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

по Област на висше образование: 1. Педагогически науки,

Професионално направление: 1. 3. Педагогика на обучението по...

Докторска програма: Методика на обучението по музика

Докторант Милена Ангелова Костова-Гърбачева

Тема: „Иновативни педагогически технологии за формиране на вокални умения у учениците от гимназиален етап на средното училище”

Научен ръководител: проф. д-р Таня Викторова Бурдева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

Педагогически факултет

Катедра „Музика”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-22-608 от 28.02.2025г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Иновативни педагогически технологии за формиране на вокални умения у учениците от гимназиален етап на средното училище” за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование: 1. Педагогически науки, Професионално направление: 1. 3. Педагогика на обучението по... Докторска програма: Методика на обучението по музика. Автор на дисертационния труд е **Милена Ангелова Костова-Гърбачева**, докторант в редовна форма на обучение към Катедра „Музика” с научен ръководител проф. д-р Таня Викторова Бурдева от ПУ „Паисий Хилендарски”, Педагогически факултет, Катедра „Музика”. Докладът е РД-21-497/27.02.2025г. от проф. д-р Владимир Стефанова Ангелова – декан на Педагогическия факултет и в съответствие на чл. 4 от ЗРАСРБ, чл.2 (2), чл. 30 (3) ППЗРАСРБ и чл. 37. (1) ПРАСПУ.

Представеният от Милена Ангелова Костова – Гърбачева комплект материали на електронен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- становище от научния ръководител проф. д-р Таня Викторова Бурдева за допускане до предварително обсъждане на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
- протокол №8 от 18.02.2025г. от разширен катедрен съвет на катедра „Музика“ свързан с докладване на готовността за откриване на процедура и с предварително обсъждане на дисертационния труд на докторанта;
- автобиография в европейски формат;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;

- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за минимални национални изисквания към научната и преподавателската дейност на кандидата за придобиване на научна степен „доктор“.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Биографията на докторантката Милена Ангелова Костова-Гърбачева разкрива образ на много-добър иновативен преподавател по музика, както и вокален педагог. Тя е трудолюбива, отговорна и целеустремена. Притежава добри писателски умения, а и способност за извършване на научни изследвания. Други открояващи се качества са приспособяване и преодоляване на трудности. Водеща роля в работата ѝ заема конкретен проблем от методиката на обучението по музика, а именно внедряването на иновативни педагогически технологии във вокалното обучение на учениците от гимназиален етап в българското средно училище – групово и индивидуално и тяхното интегриране в методите на утвърдените вече такива вокално-педагогически практики.

Докторантката е родена през 1984г. в гр. Асеновград, където завършва своето средно образование в СОУ „Св.св. Княз Борис I“, а през 2013г. – НБУ – изпълнителско изкуство с придобита квалификация Поп и джаз изпълнител. През 2018г. тя е вече дипломиран магистър по музикална педагогика в ПУ „Паисий Хилендарски“ с придобита квалификация учител по музика в детска градина и средно общообразователно училище. От 2015 до 2021г. Милена Ангелова Костова – Гърбачева е музикант-изпълнител, водещ на събития и концертиращ музикант в „МАРИНОАРТ“ ЕООД. От 2021 до 2023г. е учител по музика в ЕГ „Иван Вазов“, а през 2024-2025г. - вокален педагог на деца от различни възрасти в частно Еко-училище „Слънчев лъч“, гр. Пловдив. От 2019г. до момента тя е собственик и управител, музикант, вокален педагог и артист-изпълнител, водещ на събития и организатор на образователни, културни и музикални дейности в студио Мишел ЕООД.

В своята педагогическа дейност Милена Ангелова Костова-Гърбачева, се изявява и като преподавател по метода Монтесори, включително и работа с деца със специални образователни потребности. Социалните ѝ умения и компетентности са на високо ниво. Тя е комуникативна и умее да работи в екип. Има дългогодишен опит в творческа екипна дейност в областта на музиката, културата и образованието. Притежава лидерски и организационни умения в управление на проекти и екип – гъвкавост, адаптивност, ефективност при работа, включително планиране, администрация, координация и контрол на действие. Организира и реализира самостоятелна или екипна музикално-творческа дейност, като музикант-изпълнител и водещ, а също и организатор на събития в страната и чужбина. По същия начин се изявява в курсове и семинари. Владее отлично работа с компютър – с базов хардуер и софтуер, офис пакет и онлайн платформи, както и различни операционни системи. Отлично се справя и със специализирана музикална апаратура и софтуер за звукозапис и звукомоделиране. Има и богат опит в работа с фото и видео техника и графично оформление, монтаж и обработка със специализиран софтуер на фото и видео материали.

Милена Ангелова Костова-Гърбачева е с дългогодишен опит в поп и джаз изпълнителството в страната и чужбина. Автор е на текстове на свои и чужди песни, с богат опит на сцена, като певец, музикант и водещ на събития от всякакъв тип. Носител е на множество награди от конкурси, отличия за изпълнител и вокален педагог от разнообразни музикални форуми. Жури и обучител в музикални певчески конкурси в страната.

3. Актуалност на тематиката

Милена Ангелова Костова-Гърбачева е избрала ключова за обучението по музика тема на дисертационния си труд със значима изследователска проблематика: внедряването на иновативни педагогически технологии във вокалното обучение – групово и индивидуално и тяхното интегриране в методите на утвърдените вече такива вокално-педагогически практики, имащи важно значение за музикалното обучение на учениците в гимназиален етап в българското средно училище.

3. Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите

Милена Ангелова Костова-Гърбачева е докторант в ПУ „Паисий Хилендарски” Педагогически факултет, Катедра „Музика“. Дисертационният ѝ труд съответства на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Няма данни за допуснати нарушения по процедурата.

Дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, приноси, приложения, библиография – общо 179 страници, от които 160 – основен текст и 33 – Приложения. Включени са 12 таблици, 24 фигури (графики и снимков материал), 21 диаграми и 10 нотни примера. В Приложения са включени допълнително 26 фигури и 15 нотни примера. Цитираната литература включва общо 96 източника, от които 27 български издания и 69 чужди, на латиница.

Авторката се насочва към конкретен и важен за нашето съвремие проблем от областта на методиката на обучението по музика в средното училище, като убедително аргументира актуалността на темата - необходимост от създаване и прилагане на иновативни педагогически технологии, които да актуализират съществуващите класически методи и технологии във вокалното обучение в гимназиялен етап (13-19 години), с цел обогатяване и осъвременяване на вокалната ни педагогика. Това се явява обосновка от необходимостта за разработване на дисертационния труд, който безусловно подкрепям.

Още във **Въведението** прави добро впечатление компетентното формулиране на методологическите характеристики: предмет, обект, цел, произтичащите от целта задачи, методи и работна хипотеза на изследването. Те са напълно в съответствие с изискванията на методиката на педагогическите изследвания.

В **Първа глава** е направена систематизация и задълбочен анализ на теоретичната информация в специализираната литература, по разглеждания от авторката проблем, относно иновативните педагогически технологии за формиране на вокални умения у учениците в гимназиялен етап на обучение. Изведени са и степенувани в логична последователност и изводи, до които достига Милена Ангелова Костова-Гърбачева още в *първа глава* на дисертационния труд.

Подробно във **Втора глава** авторката разглежда устройството на гласовия апарат, както и предизвикателствата пред вокално-педагогическата работа в изследвания от нея гимназиялен етап с начинаещи и средно напреднали певци. Обърнато е сериозно внимание на вокалните навици – неправилни певческа стойка, дишане и опора, неточно интониране, проблеми при певческата дикция и артикулация, неизравнени регистри и лошо звукоизвличане при пеене на преходни тонове, а също така мутацията на гласа при двата пола, психологическите предизвикателства – емоционална нестабилност, прекомерно безпокойство и сценична треска, както и липса на мотивация, подбор на неподходящ репертоар, диагностика и иновативно аудио-визуална карта на ученика, включваща критерии и норми за оценяване на вокалното развитие. В тази връзка много уместно докторантката предлага конкретни нотни примери за вокално-техническа работа, както и иновативни педагогически технологии за справяне с изложените от нея проблеми. Разглежда обстойно компютърни програми, мобилни приложения и дигитални устройства, които са в помощ на съвременния вокален педагог. Описана е и употребата на мобилни приложения за самостоятелни вокални задачи, като авторката умело изтъква качествата им - правилното им употребяване и по предназначение, за развитие на вокалните навици „могат да бъдат адаптивен инструмент за персонализирано обучение спрямо нуждите на всеки ученик” (Дисертация, с.90).

В **Трета глава** на дисертационния труд се представя организацията и провеждането на педагогическото изследване. Компетентно са формулирани критериите и показателите на изследването и се прилагат адекватни на изследователската цел методи за проверка на хипотезата и реализиране на поставените задачи, а именно: педагогическо наблюдение, анализ на теоретична, визуална и звукова информация, сравнение, обобщение, педагогически експеримент. Установявам правомерна постановка на експеримента, в който участват експериментална и контролна група. Той е убедително представен, а анализът на постигнатите

резултати има доказателствен характер, който потвърждава формулираната работна хипотеза на изследването. Изведени са и степенувани в логична последователност и изводи, до които достига Милена Ангелова Костова-Гърбачева. Авторката убедително изтъква качествата на предложения иновационен модел, като дава неговата теоретична обосновааност и практическа приложимост.

Заключението в дисертационния труд на Милена Ангелова Костова-Гърбачева се явяват логично обобщение на цялата ѝ разработка. В нея проличава логична структура, отлично владееене на научната терминология, както и съответствие на стандартите за оформление на дисертационен труд.

Използваната от автора литература включва образци на музикални теоретици и педагози, както и техни цитати, които подкрепят основни тези в неговото изследване. На мнение съм, че дисертационния труд на Милена Ангелова Костова-Гърбачева, с използваните от него литературни източници, е прецизен и професионален, както и неговата осведоменост в научната област, в която тя работи, а тя е достатъчно задълбочена и широкообхватна.

Дисертационният труд е оригинално дело на автора.

Авторефератът представя дисертационния труд на авторката в резюме. В него са залегнали всички глави от дисертацията. Коректно са представени основните изследователски резултати, до които тя достига. Има идеи и изводи, списък с научните и научно-приложни приноси, както и практическа приложимост на получените резултати. Предоставен е и списък с научните публикации по проблематиката на дисертационния труд.

Посочените три научни публикации отразяват съществени страни от съдържанието на дисертационния труд, като не го дублират. Те безспорно притежават научна стойност. Отразяват най-важните части от труда на Милена Ангелова Костова-Гърбачева. Публикациите съответстват на количественото изискване от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ПУ „Паисий Хилендарски”.

4. Научни приноси

Милена Ангелова Костова-Гърбачева е избрала ключова за обучението по музика в прогимназиален етап, значима изследователска проблематика и тема на дисертационния си труд. Тя има основополагащо значение за формирането на вокални умения у учениците в гимназиален етап чрез иновативни педагогически технологии.

Основните постижения в този дисертационен труд и приносните моменти в него могат да се систематизират в два аспекта – теоретичен и практико-приложен.

В теоретичен аспект:

1. Детайлно са анализирани особеностите при формиране на вокални навици и умения у учениците в гимназиален етап на обучение, с оглед сложността и комплексността на този процес в конкретната възраст, като са взети под внимание различните психологически, физиологични и анатомични особености на обучаемите във възрастовия диапазон от 13 до 19 години;
2. Важен принос в дисертационния труд е създадената класификация на иновативните методи, технологии и подходи във вокалното обучение, спрямо начините им на приложение и техните педагогически инструменти, което осигурява структуриран и комплексен поглед върху иновациите във вокалната педагогика днес.

В практико-приложен аспект едни от най-сериозните приноси в дисертационния труд, са:

1. Важен принос е разработената система от иновативни технологии за формиране на вокални навици и умения у учениците, която се прилага за първи път в средното училище и представлява комплексна база, от която могат да се извличат различни елементи на певческото изкуство, съответстващи на конкретен етап от обучението, съобразно нивото на учениците;
2. Създадената система може да бъде разглеждана като единно цяло от взаимно свързани елементи, обединяващи вокално-техническото, художествено-интерпретативното и психологическото развитие на учениците;

3. Важен принос се явяват и предложените нови и съвременни педагогически технологии за синхронна работа по отделните аспекти на певческото изкуство, които дават възможност за бърз и качествен напредък на обучаемите, както и за неговото дистанционно проследяване;
4. Предложените иновативни технологии имат изцяло универсален характер и са приложими при всички ученици в гимназиален етап, както в присъствено, така и в дистанционно обучение. Те обединяват основни принципи на вокалната педагогика със специфични, подходящи само в определени случаи и етапи от вокалното обучение технологии;
5. Дефинирана е в конкретика употребата на нов съвременен компютърен хардуер и софтуер, както и мобилни устройства и тяхното широко приложение като инструмент за обучение;
6. Предложени са методи и технологии за вокално дистанционно обучение, с оглед на все по-честото преминаване на формалното обучение в училищата от присъствено към дистанционно.
6. На базата на авторов опит - вокално-педагогически и изпълнителски, е разработен системен подход за формиране на вокални навици и умения, който си служи с нови и модерни технологии и отразява изискванията на съвременната музикална индустрия за многостранно подготвени млади певци с високо ниво на мотивация и технологична култура.
7. Научният труд притежава широко практическо приложение и е насочен към подпомагане на вокално педагогическата практика на голяма аудитория – вокални педагози, учители по музика в общообразователно училище или частни образователни центрове, преподаватели в допълнителни форми на обучение, ръководители на вокални състави.
8. Българската методика на обучение по музика се обогатява и развива със създадения от Милена Ангелова Костова-Гърбачева теоретико-приложен модел на иновативни авторски технологии по музика.

Обособените от автора приноси съответстват на съдържанието на разработката и отразяват обективно постигнатото от Милена Ангелова Костова-Гърбачева, като докторант.

5. Критични забележки и препоръки – нямам такива.

6. Лични впечатления

Впечатленията ми се основават на представеното от докторантката за конкурса. Като положителни нейни лични качества мога да изтъкна: мотивираност, отговорност, трудолюбие, целеустременост.

7. Заключение

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката **Милена Ангелова Костова - Гърбачева притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по *Методика на обучението по музика* като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Милена Ангелова Костова - Гърбачева в **Област на висше образование: 1. Педагогически науки, Професионално направление: 1. 3. Педагогика на обучението по... Докторска програма: Методика на обучението по музика**

09.05. 2025 г.

Рецензент:

проф. д-р Севдалина Димитрова